

Sygn. akt I S 117/13

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSA Ewa Tkocz**

Sędziowie: **SA Joanna Kurpierz (spr.)**

SA Lucyna Świdarska-Pilis

po rozpoznaniu w dniu 30 września 2013 roku w Katowicach

na posiedzeniu niejawnym

sprawy ze skargi **K. S.**

z udziałem **Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Okręgowego w (...)**

o naruszenie prawa do rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki

sprawy zawisłej przed Sądem Okręgowym w K. pod sygn. XVIII RC 712/11

z powództwa A. S. przeciwko

skarżącemu o rozwód

p o s t a n a w i a :

oddalić skargę.

UZASADNIENIE

K. S. 1 sierpnia 2013 r. wniósł skargę o naruszenie prawa strony do rozpoznania w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wymienionej w rubrum postanowienia sprawy. Zarzucił, że przedmiotowe postępowanie trwa dłużej, niż jest to konieczne do jej rozstrzygnięcia, a konkretnie wskazał, że 30.10.2011 r. złożył wniosek o udzielenie zabezpieczenia w przedmiocie pieczy nad małoletnią córką stron i mimo, że minęło od tej daty 20 miesięcy, odbyły się cztery rozprawy i do dnia złożenia skargi Sąd nie wydał żadnego postanowienia w wymienionej sprawie. Skarżący powołał art. 737 kpc i wniósł o stwierdzenie przewlekłości i zasądzenie od Skarbu Państwa na jego rzecz 20.000 zł.

Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w (...) wniósł o oddalenie skargi jako nieuzasadnionej.

Sąd Apelacyjny ustalił, co następuje:

Skarga dotyczy postępowania w sprawie rozwodowej, w której pozew wpłynął 30 marca 2011 r. Po rozpoznaniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i opłaceniu pozwu, wyznaczona została rozprawa na 29 czerwca 2011 r. Strony zgłosiły wówczas przeciwstawne wnioski dotyczące powierzenia władzy rodzicielskiej nad córką W., która urodziła się (...) r. Sąd Okręgowy po informacyjnym wysłuchaniu stron dopuścił dowód z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, między innymi także na okoliczność związków emocjonalnych dziecka z każdym z rodziców, rękojmi prawidłowego wykonywania władzy rodzicielskiej przez każdego z nich. 30 czerwca sprawa

została zarejestrowana w RODK. Dnia 1 sierpnia 2011 roku pozwany K. S. złożył wniosek o wydanie postanowienia w przedmiocie powierzenia mu wykonywania władzy rodzicielskiej nad córką W. na czas trwania sprawy o rozwód. W dniu 7 września 2011 roku Sąd Okręgowy wniosek oddalił. Dnia 19 października 2011 r. odbyła się kolejna rozprawa, podczas której przesłuchiowano świadków. Rozprawę odroczone na dzień 18 stycznia 2012 r. Na terminie tym planowano kontynuowanie przesłuchań świadków. W tym czasie zlecono kuratorowi sądowemu przeprowadzenie wywiadów środowiskowych u stron. Wywiady te przeprowadzono, a wynika z nich, że w kwestii dziecka winien wypowiedzieć się RODK. Kurator nie zgłaszał zastrzeżeń co do warunków mieszkaniowych powódki, z którą mieszkało dziecko. W dniu 8 listopada 2011 roku wpłynął do Sądu Okręgowego wniosek pozwanego o udzielenie zabezpieczenia przez powierzenie mu pieczy nad dzieckiem na czas trwania procesu. Pozwany przyznał w nim, że aktualnie sytuacja wygląda tak, że córka na zmianę przebywa u matki i u pozwanego, lecz pozwany chciałby zmienić tę sytuację, bowiem w jego ocenie matka ma negatywny wpływ na rozwój córki. Zarzucił, że manipuluje ona córką, nie zapewnia jej dobrej opieki; zgłaszał też zastrzeżenia odnośnie do warunków mieszkaniowych powódki. 10 listopada 2011 r. zarządzone doręczenie powódce odpisu wniosku. W dniu 24 listopada Sąd Okręgowy w K. został poinformowany przez Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno-Konsultacyjny Nr (...) w K., że badanie stron i dziecka zostało wyznaczone na dzień 3 stycznia 2012 roku. 29 listopada 2012 roku wydane zostało zarządzenie w przedmiocie powiadomienia stron o terminie badania, które w tym samym dniu wykonano. W dniu 29 listopada 2011 roku wysłano także do RODK akta sprawy, zobowiązując do wydania opinii. 23 grudnia 2011 r. wpłynęło do Sądu pismo powódki, w którym wniosła o oddalenie wniosku pozwanego, uznając jego zarzuty i argumenty za bezzasadne. W dniu 17 stycznia 2012 roku Sąd zdjął sprawę z wokandy wyznaczonej na 18 stycznia 2012 r. z uwagi na to, że akta nie zostały zwrócone z RODK. Opinia wraz z aktami wpłynęła do Sądu 3 lutego 2012 r. W opinii biegli wskazali, że na wystarczającym poziomie zagwarantowana jest realizacja życiowych potrzeb dziecka, że potencjał wychowawczy obojga rodziców jest porównywalny, że małaletnia związana jest emocjonalnie z każdym rodzicem, jednak z uwagi na wklanie – szczególnie przez ojca – w konflikt małżeński, zasugerowali, by to matka pełniła wiodącą rolę w pieczy nad dzieckiem. 21 lutego 2012 roku zarządzone doręczenie opinii stronom, wyznaczona też została rozprawa na dzień 28.03.2012 r. Zaplanowano wówczas przesłuchanie stron. Pozwany w piśmie procesowym wniósł zastrzeżenia do opinii i podtrzymał swoje stanowisko. Wyznaczona rozprawa odbyła się, a po przesłuchaniu powódki, Sąd Okręgowy postanowił uzupełnić postępowanie dowodowe i między innymi zwrócić się do szkoły o nadesłanie opinii psychologiczno-pedagogicznej dot. W., zwrócić się o opinię uzupełniającą do RODK, zwłaszcza w celu ustalenia czy dziecko jest szantażowane, manipulowane przez którekolwiek z rodziców, a wniosek o udzielenie zabezpieczenia postanowił rozpoznać po nadejściu opinii uzupełniającej. Rozprawę odroczone na dzień 13 czerwca 2012 r. W dniu 29 marca 2012 r. sprawę zarejestrowano w RODK. Termin badania stron w RODK wyznaczono na dzień 2 sierpnia 2012 r., o czym Sąd powiadomił strony. Pozwany zgłosił szereg pytań do biegłych. Podczas rozprawy w dniu 13 czerwca 2012 r. strony składały przeciwstawne oświadczenia w kwestii dziecka. Sąd Okręgowy zwrócił się do kuratora sądowego o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, w związku ze zmianą miejsca zamieszkania przez powódkę, wniosek o udzielenie zabezpieczenia odroczył do czasu wydania opinii uzupełniającej oraz wywiadu środowiskowego. RODK został zobowiązany do udzielenia odpowiedzi na pytania pozwanego. Rozprawę odroczone na dzień 1 października 2012 r. 14 czerwca 2012 roku przesłano akta do RODK celem wydania opinii uzupełniającej. 30 sierpnia 2012 roku wpłynęła opinia uzupełniająca. W opinii zawarto spostrzeżenia dotyczące niekorzystnych zmian emocjonalnych u W., która spędziła wakacje z ojcem, w postaci obciążenia jej konfliktem małżeńskim. Zwrócono uwagę na naganne działania pozwanego, który wklął dziecko w ten konflikt i manipuluje nim, przeciągając na swą stronę, wywierając delikatną presję na córkę, powodując zaburzenie więzi z matką. Pozwany zakwestionował tę opinię w piśmie z 17.09.2012 r., wnosząc o wydanie opinii przez innych biegłych. Z wywiadu kuratora sądowego, który wpłynął 25.09.2012 r. wynika, że powódka poprawiła warunki mieszkaniowe, dziecko po wakacjach z nią zamieszkało. Kurator odnotował, że W. nie nawiązała z nim kontaktu wzrokowego, odpowiadała półsłówkami, nerwowo chowając i wyciągając zeszyty. Na rozprawę wyznaczoną na dzień 1 października 2012 r. pozwany nie stawił się, a jego pełnomocnik wniósł o odroczenie rozprawy. 9 października 2012 roku wydano zarządzenie wyznaczeniu kolejnej rozprawy na dzień 12.12.2012 r. Podczas rozprawy w dniu 12.12.2012 r. przewodniczący poinformował do protokołu, że wnioski o udzielenie zabezpieczenia zostaną rozpoznane w tym dniu. Po propozycjach polubownego zakończenia sporu, pozwany złożył wniosek o wyłączenie sędziego prowadzącego sprawę- M. M.. Rozprawę odroczone bez terminu, wobec konieczności rozpoznania tego wniosku, zobowiązując pełnomocnika pozwanego do przedstawienia go na

piśmie. Jako, że pełnomocnik pozwanego wypowiedział mu pełnomocnictwo, Sąd wezwał pozwanego do podania przyczyn wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy. Pozwany w piśmie z 4 stycznia 2013 r. (wpływ 8 stycznia) złożył propozycję doprecyzowania porozumienia osiągniętego w dniu 12.12.2012 r. poprzez naprzemienne wykonywanie pieczy nad dzieckiem. W tym samym dniu pozwany wniósł o sprostowanie i uzupełnienie protokołu rozprawy oraz uzasadnił wniosek o wyłączenie sędziego. Postanowieniem z dnia 17 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanego o wyłączenie sędziego M. M. od rozpoznania sprawy. 8 lutego 2013 r. wpłynęło zażalenie pozwanego na to postanowienie, a 12 lutego wezwano pozwanego do uzupełnienia braków fiskalnych. Zarządzeniem z 11 marca 2013 r. częściowo uzupełniono i sprostowano protokół rozprawy z 12.12.2012 r. i częściowo oddalono wniosek pozwanego. Kolejną rozprawę wyznaczono na dzień 22.04.2013 r., który to termin na wniosek pozwanego zawarty w piśmie z 8 marca 2013 r. o odroczenie rozprawy, oraz wobec opłacenia zażalenia - odwołano. Po doręczeniu odpisu zażalenia, akta przedstawiono Sądowi Apelacyjnemu w dniu 4 kwietnia 2013 r. Postanowieniem z dnia 17 kwietnia 2013 r. Sąd Apelacyjny oddalił zażalenie pozwanego. Akta zostały zwrócone Sądowi Okręgowemu 29 kwietnia 2013 r. W dniu 7 maja 2013 r. zarządził wyznaczenie terminu rozprawy na dzień 7 sierpnia 2013 r. Pozwany wniósł o odroczenie tej rozprawy z uwagi na złożenie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Postanowieniami z dnia 7 sierpnia 2013 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu oraz o powierzenie mu pieczy nad córką na czas trwania procesu. Jednocześnie rozpoznano wniosek powódki o udzielenie zabezpieczenia i zobowiązano pozwanego do łożenia na rzecz córki kwot po 300 zł miesięcznie tytułem alimentów.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Na wstępie należy podnieść, że skarga o stwierdzenie, że w postępowaniu przed sądem nastąpiła przewlekłość postępowania może być uwzględniona, jeśli są podstawy do przyjęcia, że na skutek działania lub bezczynności sądu naruszone zostało prawo strony do rozpoznania jej sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki; Dz. U. Nr 179, poz. 1843 - zwanej dalej ustawą). Konieczne jest więc ustalenie, że wystąpiła zwłoka w postępowaniu sądowym (przewlekłość postępowania) oraz, że zwłoka w postępowaniu sądowym jest nieuzasadniona.

Stosownie do przepisu art. 2 ustawy, o nieuzasadnionej zwłoce można mówić wówczas, jeśli postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne do jego zakończenia, uwzględniając ocenę terminowości i prawidłowości czynności sądowych, ale także zachowań stron, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania.

Podkreślić należy, że przewlekłość postępowania jest pojęciem względnym, a względność ta oznacza, że w każdym przypadku odnoszona być musi do realiów konkretnej sprawy. Trzeba zauważyć, że skarżący nie zarzuca, że postępowanie w sprawie o rozwód prowadzone jest w sposób przewlekły, lecz że zbyt długo (przewlekłe) rozpoznawano jego wniosek o udzielenie zabezpieczenia złożony w sprawie o rozwód, w którym domagał się powierzenia mu pieczy nad małoletnim dzieckiem. Powoływał się na art. 737 kpc, który stanowi, że wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy ją wyznaczyć tak, aby rozprawa mogła odbyć się w terminie miesięcznym od dnia wpływu wniosku. Sprawy dotyczące pieczy nad dzieckiem rozpoznawane są obecnie po przeprowadzeniu rozprawy, czego wyrazem jest dodany przez ustawę nowelizującą z 16 września 2011 r. art. 756¹ kpc. Terminy o jakich mowa w art. 737 kpc są terminami instrukcyjnymi, skierowanymi do sądu, lecz ich naruszenie nie powoduje automatycznie stwierdzenia przewlekłości. Terminy o charakterze instrukcyjnym, organizacyjnym (porządkowym), mają dla oceny przewlekłości jedynie wartość orientacyjną i ich naruszenie nie przesądza o zasadności skargi, należy bowiem uwzględnić szczegółowy kontekst sytuacyjny.

W sprawie, której skarga dotyczy, nie można zarzucić Sądowi Okręgowemu przewlekłości postępowania. Trzeba podkreślić, że wniosek o udzielenie zabezpieczenia dotyczył powierzenia pieczy nad dzieckiem, a więc materii niezwykle delikatnej, wymagającej rozwagi i ostrożności. Priorytetem przy rozpoznawaniu tego wniosku jest zebranie takiego materiału, który pozwala na podjęcie takiej decyzji, by nie uczynić krzywdy dziecku. Dobro dziecka jest

bowiem nadrzędne i musi ustąpić prawu strony, która jest rodzicem. Strona nie może zatem oczekiwać bezwzględnego dochowania terminu instrukcyjnego w sytuacji, gdy dla rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia w przedmiocie powierzenia pieczy nad dzieckiem, Sąd nie zebrał dostatecznego materiału. W realiach niniejszej sprawy tak właśnie się stało. Sąd Okręgowy wobec sprzecznych wersji stron co do sytuacji dziecka, dając prymat dobru dziecka, postanowił zebrać obiektywny materiał przed rozpoznaniem wniosku pozwanego.

Jak wyżej wspomniano przewlekłość jest pojęciem względnym, a zatem zawsze musi być ono odnoszone do konkretnych realiów i przebiegu postępowania. Jedynie nadmierne odstępstwa od czasu zwyczajowo koniecznego do wykonania określonych prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki. Sąd Apelacyjny podziela też argumentację zawartą w postanowieniu tutejszego Sądu z dnia 11 maja 2005 r., sygn. II S 26/05 (lex 151808), że ustalenie zaistnienia przewlekłości postępowania nie zależy jedynie od upływu czasu i subiektywnych odczuć skarżącego, a jest wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przewidującymi prowadzenie określonych procedur.

Gdy pozwany złożył drugi wniosek o udzielenie zabezpieczenia (wpływ do Sądu 8 listopada 2011 r.), Sąd Okręgowy skierował już wcześniej sprawę do Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. W dniu 24 listopada 2011 r. Sąd został powiadomiony o wyznaczonym terminie badania stron i dziecka na 3 stycznia 2012 r. W tej sytuacji uznać należy, że zasadnym było powstrzymanie się z rozpoznaniem wniosku do czasu wydania tej opinii zwłaszcza, że wcześniej wyznaczono już rozprawę na dzień 18 stycznia 2012 r. Gdyby opinia wpłynęła przed tym dniem, rozpoznanie wniosku byłoby wówczas możliwe. Tak się jednak nie stało, bowiem ani opinia, ani akta sprawy na ten dzień nie nadeszły i sprawa została zdjęta z wokandy. Po nadejściu opinii wraz z aktami, wyznaczono rozprawę na 28.03.2012 r. Pozwany jednak złożył zastrzeżenia do opinii, a strony składały sprzeczne oświadczenia i zrozumiałym jest, że Sąd Okręgowy postanowił w tej sytuacji uzupełnić postępowanie dowodowe, a zwłaszcza zwrócić się o opinię uzupełniającą do RODK w celu ustalenia czy dziecko jest szantażowane, manipulowane przez którekolwiek z rodziców. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia Sąd postanowił rozpoznać po nadejściu opinii uzupełniającej. Rozprawę odroczone na dzień 13 czerwca 2012 r. Termin badania stron w RODK wyznaczono na dzień 2 sierpnia 2012 r. Podczas rozprawy w dniu 13 czerwca 2012 r. strony nadal składały przeciwstawne oświadczenia w kwestii dziecka. Kolejna rozprawa miała odbyć się 1 października 2012 r., a Sąd dysponował już wówczas uzupełnionym materiałem dowodowym, lecz do rozpoznania wniosku nie doszło, gdyż pozwany nie stawiał się z powodu choroby, wnosząc o odroczenie rozprawy. Podczas kolejnej rozprawy w dniu 12.12.2012 r. Sąd Okręgowy zmanifestował wolę rozpoznania wniosku, co uwidoczniło w protokole rozprawy, lecz z uwagi na wniosek pozwanego o wyłączenie sędziego, rozprawę odroczone. Sędzia z tych przyczyn mogła spełniać tylko czynności nie cierpiące zwłoki (art. 50 § 3 kpc). Z tego powodu, a także na wniosek pozwanego o odroczenie rozprawy i wobec złożenia przez niego zażalenia na postanowienie oddalające wniosek o wyłączenie sędziego, wyznaczoną na dzień 22.04.2013 r. rozprawę odwołano. Kolejną, na dzień 7 sierpnia 2013 r. wyznaczono już po rozpoznaniu zażalenia i zwrocie akt przez Sąd Apelacyjny. Rozprawę tę przeprowadzono i rozpoznano wnioski o udzielenie zabezpieczenia.

Z powyższego wynika, że Sąd Okręgowy dążył do rozpoznania wniosku pozwanego i w tym celu zbierał niezbędny materiał dowodowy i wyznaczał rozprawy, lecz z przyczyn obiektywnych – czy to braku opinii (a nawet akt sprawy), a następnie konieczności uzupełnienia opinii, lecz także wniosku pozwanego o odroczenie rozprawy z powodu jego choroby, oraz w celu rozpoznania jego wniosku o wyłączenie sędziego, a później w związku ze złożeniem zażalenia na postanowienie oddalające ten wniosek, rozprawy w kwestii udzielenia zabezpieczenia - bądź to odwoływano, bądź były one odraczane.

Wskazać wypada, że w literaturze podnosi się, że zachowanie się strony, która wniosła skargę na przewlekłość postępowania, jakie może mieć wpływ na istnienie przewlekłości, to w szczególności wykorzystywanie przysługujących uprawnień, zmierzające w sposób oczywisty do przedłużania postępowania. Stwierdzenie takiego zachowania może prowadzić do odmowy stwierdzenia przewlekłości w rozumieniu ustawy (por. komentarz pod red. P. Góreckiego do art. 2 ustawy, Oficyna 2010). Takim zachowaniem było postępowanie pozwanego związane z wnioskiem o odroczenie rozprawy z powodu jego choroby, ale także ze złożeniem wniosku o wyłączenie sędziego, wraz z zaskarżeniem postanowienia, co spowodowało konieczność powstrzymania się przez sędziego od rozpoznania wniosku o udzielenie

zabezpieczenia oraz – już po złożeniu zażalenia – konieczność przedstawienia akt z zażaleniem Sądowi wyższej instancji.

Z podanych wyżej względów, na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. nr 179 poz. 1843) skargę należało oddalić.